

حقوق کیفری اختصاصی (۳)

جرایم علیه اشخاص

مؤلفان:

دکتر محمد رضا الهی منش
عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران شمال
قاضی سابق دیوان عالی کشور

محسن مرادی اوجقاز
دانشجوی دکتری تخصصی
حقوق کیفری و جرم شناسی علامه طباطبائی
قاضی دادگستری و مدرس دانشگاه

www.ketab.ir

سرشناسه	: الهی منش، محمدرضا،
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: جرایم علیه اشخاص / مولفان محمدرضا الهی منش، محسن مرادی اوجقاز.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
فروست	: مجد: ۴۲۸.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۷۰۲-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فاپا
عنوان دیگر	: حقوق کیفری اختصاصی (۳).
موضوع	: جرایم علیه اشخاص — ایران
موضوع	: حقوق جزا — ایران
شناسه افزوده	: مرادی، محسن؛
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ج ۴ الف/۴۹/۴۰۴۹ KMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰۲۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۴۸۹۳

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد مخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

حقوق کیفری اختصاصی (۳)

جرایم علیه اشخاص

مؤلفان: دکتر محمد رضا الهی منش، محسن مرادی اوجقاز

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۴۰۰ تعداد: ۵۰۰ نسخه

(چاپ پنجم: ۱۳۹۸ قدیم)

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۷۰۲-۶

ISBN: 978-622-225-702-6

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdpub.ir E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

صفحه رسمی اینستاگرام مجد: majdlaw

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
کتاب اول: جرایم علیه تمامیت جسمانی افراد (صدمات بدنی).....	۱۷
بخش اول: پیشینه، مفهوم و اقسام جرایم علیه تمامیت جسمانی افراد.....	۱۹
فصل اول: پیشینه تاریخی جرایم علیه تمامیت جسمانی.....	۱۹
مبحث اول: جرایم علیه تمامیت جسمانی پیش از اسلام.....	۲۰
مبحث دوم: جرایم علیه تمامیت جسمانی پس از اسلام.....	۲۲
فصل دوم: مفهوم جرایم علیه تمامیت جسمانی.....	۲۵
مبحث اول: تعریف فقهی قتل عمد.....	۲۶
مبحث دوم: تعریف حقوقی قتل عمد.....	۲۸
مبحث سوم: تعریف قانونی قتل عمد.....	۲۹
فصل سوم: اقسام جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد (در فقه و قانون).....	۳۱
بخش دوم: ارکان تشکیل دهنده جرایم علیه تمامیت جسمانی اشخاص.....	۳۳
فصل اول: رکن مادی.....	۳۴
مبحث اول: رفتار مرتکب.....	۳۵
گفتار اول: فعل.....	۳۶
بند اول: فعل مادی.....	۳۷
بند دوم: فعل غیرمادی.....	۳۸
گفتار دوم: فعل ناشی از ترک فعل.....	۴۸
گفتار سوم: ترک فعل.....	۵۱
بند اول: ترک فعل مجرد یا محض.....	۵۳
بند دوم: ترک فعل مسبوق به فعل.....	۵۷
بند سوم: ترک فعل مسبوق به وظیفه.....	۵۹
گفتار چهارم: مباشرت و تسبیب.....	۶۸
گفتار پنجم: اجتماع سبب و مباشر.....	۸۱

- ۸۵..... مبحث دوم: شرایط لازم برای تحقق جرایم علیه تمامیت جسمانی
- ۸۶..... گفتار اول: وجود شخص زنده.....
- ۸۹..... بند اول: سقط جنین.....
- ۹۱..... بند دوم: انواع سقط جنین.....
- ۹۴..... بند سوم: ارکان تشکیلدهنده سقط جنین.....
- ۹۴..... الف) رکن قانونی.....
- ۹۵..... ب) رکن مادی.....
- ۱۰۶..... ج) رکن معنوی.....
- ۱۰۷..... گفتار دوم: دیگری بودن.....
- ۱۱۴..... گفتار سوم: عدم استحقاق قتل (محقونالدم بودن مجنعلیه).....
- ۱۲۳..... مبحث سوم: شروع به ارتکاب جنایت علیه تمامیت جسمانی اشخاص.....
- ۱۲۹..... مبحث چهارم: وقوع نتیجه مجرمانه.....
- ۱۳۳..... گفتار اول: مرگ ظاهری.....
- ۱۳۶..... گفتار دوم: مرگ قطعی.....
- ۱۳۷..... بند اول: مرگ مغزی.....
- ۱۳۹..... بند دوم: در حکم مرده.....
- ۱۵۱..... فصل دوم: رکن یا عنصر معنوی جرایم علیه تمامیت جسمانی اشخاص.....
- ۱۵۴..... مبحث اول: جنایت عمدی.....
- ۱۵۸..... گفتار اول: قصد مستقیم (صریح یا استقلالی) در جنایات عمدی.....
- ۱۶۶..... گفتار دوم: قصد غیرمستقیم (ضمنی یا تبعی) در جنایت عمدی.....
- ۱۶۶..... بند اول: قصد غیرمستقیم (تبعی) ناشی از کشندهبودن مطلق رفتار.....
- بند دوم: قصد غیرمستقیم (تبعی) ناشی از شرایط و وضعیت خاص.....
- ۱۷۶.....
- ۱۸۳..... مبحث دوم: جنایت شبه عمدی.....
- ۱۹۶..... مبحث سوم: جنایت خطای محض.....
- ۲۰۱..... گفتار اول: صغر سن (صغیر بودن مرتکب).....
- ۲۰۶..... گفتار دوم: جنون (مجنون بودن مرتکب).....

پیش گفتار

الهی این چه فضیلت است که با دوستان خود کرده‌ای که هر که تو را شناخت ایشان را یافت و هر که تو را یافت ایشان را شناخت. الهی پنداشتم که تو را شناختم، اکنون آن پنداشت را در آب انداختم. الهی اگر کار به گفتار است بر سر همه تاجم و اگر به کردار است به پشه و مور محتاجم. الهی بیزارم از طاعتی که مرا به عجب آورد، مبارک معصیتی که مرا به عذر آورد. الهی عاجز سرگردانم. نه آن چه دانم دارم و نه آن چه دارم دانم. الهی اگر من ناپخته‌ام تو پخته کن و اگر پختی، سوخته مکن. الهی اگر بردار کنی رواست، از خود دور مکن و اگر به دوزخ فرستی رضاست، مهجور مکن. الهی به طاعت امر فرمودی و از آن باز داشتی و از معصیت منع کردی و بر آن گماشتی.^۱ سپاس خدای را که حق ستایش او بالاتر از حد ستایشگران و متتهای او فوق اندیشه شمارشگران است.

پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران و تحقق نظام جمهوری اسلامی بر اساس اصل چهارم قانون اساسی، قانون‌گذار موظف گردید کلیه قوانین خود را مطابق با موازین شرع انور به تصویب برساند. در سال ۱۳۶۱ اولین قانون مجازات اسلامی تحت عنوان قانون حدود، قصاص، دیات و قانون راجع به مجازات اسلامی در کمیسیون امور قضایی و حقوقی مجلس به طور آزمایشی برای مدت ۵ سال به تصویب رسید. پس از آن، در سال ۱۳۶۲ قانون تعزیرات به تصویب کمیسیون مزبور رسید. در سال ۱۳۷۰ قانون حدود، قصاص، دیات و قانون راجع به مجازات اسلامی تلفیق و به صورت یکپارچه تحت عنوان قانون مجازات اسلامی مدون و به مدت ۵ سال به طور آزمایشی اجرا گردید. متعاقب آن در تاریخ ۱۳۷۵/۳/۶ قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده به عنوان قانون دائمی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و قانون مصوب ۱۳۷۰، مجدداً در تاریخ ۱۳۷۵/۱۲/۱۲ به مدت ۱۰ سال تمدید شد. با عنایت به این که تدوین

قانون دائمی طبق بند ۲ اصل ۱۸۵ قانون اساسی در دستور کار قوه قضائیه قرار گرفته بود، لایحه قانون مجازات اسلامی بر مبنای سیاست جنایی اسلام مورد تدوین واقع شد. این لایحه در چهار باب (شامل کلیات، حدود، قصاص و دیات) در سال ۱۳۹۰ به تأیید شورای محترم نگهبان رسید ولی پیش از آن که در روزنامه رسمی به چاپ برسد، در همان سال با ایراداتی مواجه شد که از سوی کمیسیون قضایی مجلس بر طرف گردید و النهایه در ۱۳۹۲/۲/۱۱ با ۷۲۸ ماده به تأیید شورای محترم نگهبان رسید. از جمله نکات قابل توجه در خصوص این قانون، تلاش تدوین گران این قانون است به خاتمه دادن به اختلافات حقوق دانان و قضات در تفسیر مواد قانونی، رفع ابهام و اجمال از قوانین مزبور و نارسایی و کاستی‌های قوانین پیشین، وضع قوانین منطبق با واقعیت اجتماعی و اقتصادی و همچنین هم سو شدن با قوانین و اسناد بین‌المللی و وضع نهادهایی هم چون تعلیق تعقیب، تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی، مجازات‌های جایگزین حبس، تعیین مجازات برای اشخاص حقوقی، مرور زمان، درجه‌بندی میزان تعزیرات، نظم و انضباط دادن به قوانین، یکپارچه کردن مواد قانونی، طبقه‌بندی تعزیرات و به روز رسانی قوانین، از نکات دیگری که مورد توجه قانون‌گذار قرار گرفته، می‌توان به تغییراتی که در بحث حدود، قصاص و دیات انجام شده اشاره کرد و مبحث جرایم علیه اشخاص نیز از دید مقنن به دور نمانده است.

جرایم علیه اشخاص (صدمات مادی)، مبحث حقوق جزای اختصاصی سه است که در این نوشتار مورد مطالعه قرار می‌گیرد و دو واحد از واحدهای درسی دوره کارشناسی را به خود اختصاص می‌دهد. کار نگارش این کتاب تقریباً دو سال پیش از تصویب قانون مرقوم آغاز و همراه با تغییرات جدید در لایحه، تغییرات مزبور در متن دست‌نویس اعمال می‌گردید. قلم زدن به کتابی تحت عنوان جرایم علیه اشخاص، کاری بس دشوار و همراه با مرارت‌های فراوانی بود. به هر حال آن چه پیش‌روی خواننده قرار دارد، برگ سبزی است از این دفتر و می‌توان مزیت‌های این کتاب را چنین برشمرد:

- ۱- استفاده از قلم ساده و روان برای نگارش مطالب معنونه و مطروحه در کتاب.
- در اول هر بحث سعی شده برای تقریب به ذهن خواننده، هر مبحث با طرح پرسش شروع گردد تا خواننده بیشتر با بحث آشنا شود.